

קונטרס
בעניני חג השבועות

משיעורי הגאון
רבי יוסף עבי חשין שליט"א

כתבי התלמידים
ה'תשפ"ד

לזכרון עולם

לע"נ הר"ר מרדכי בן ר' ישראל יחיאל זצ"ל

נלב"ע ז' תשרי תשפ"א

לזכרון עולם

לע"נ מרת אסתר בת רבקה ע"ה

נלב"ע כ' סיון תשפ"ג

©

כל הזכויות שמורות

-פנימי-

השיעורים היו למראה עיני הרב

להערות ניתן לשלוח

9995753@gmail.com

תוכן הענינים

גירותה של רות המואביה והכשרה לבוא בקהל ה' ועי"כ יצא ממנה שלמה-המלך

פלפול נפלא בנתינת בועז לרות שש שעורים והרמוז בזה

חלק א - בריאת העולם בשביל משה רבינו ודוד המלך והם כנגד תורה ותפילה

חלק ב - ברכת בועז לרות שתזכה ויצא ממנה שלמה המלך וביאור המידה כנגד מידה שבזה

חלק ג - ביאור דברי הגמ' במו"ק בביטול יוה"כ בזמן בנין בית המקדש של שלמה

חלק ד - רדיפת דוד המלך האם הוא כשר לבוא בקהל ה'

חלק ה - פלפול נפלא בנתינת בועז לרות שש שעורים וחילוקי הדיעות בהאי מילתא וביאור כל השיטות

גירותה של רות המואביה והכשרה לבוא בקהל ה' ועי"כ יצא ממנה שלמה-המלך

פלפול נפלא בנתינת בועז לרות שש שעורים והרמז בזה

חלק א - בריאת העולם בשביל משה רבינו ודוד המלך והם כנגד תורה ותפילה

חלק ב - ברכת בועז לרות שתזכה ויצא ממנה שלמה המלך וביאור המידה כנגד מידה שבזה

חלק ג - ביאור דברי הגמ' במו"ק בביטול יוה"כ בזמן בנין בית המקדש של שלמה

חלק ד - רדיפת דוד המלך האם הוא כשר לבוא בקהל ה'

חלק ה - פלפול נפלא בנתינת בועז לרות שש שעורים וחילוקי הדיעות בהאי מילתא וביאור כל השיטות

חלק א

בריאת העולם בשביל משה רבינו ודוד המלך והם כנגד תורה ותפילה

ונוקבא כחדא, ועל דא במאזנים לעלות" עיי"ש.

ובסוגיית 'קיום העולם' יש לעמוד ביחס לימי ספירת העומר שאנו עומדים בהם, ומצפים ומייחלים לקראת יום מתן תורה, אשר בו עלה משה למרום ונשמת דוד המלך ירדה לעולם, ולייחס ב' נשמות אלו לבריאת העולם.

בריאת העולם בזכות משה דוד ומשיח וזה כנגד תורה ותפילה וחבורם יחד

(ב) הנה בסנהדרין (צח:) איתא, "אמר רב, לא אברי עלמא אלא לדוד. ושמואל אמר, למשה. ורבי יוחנן אמר, למשיח" עיי"ש. ואת"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא

דברי הזוה"ק בקיום העולם והיחס לחג השבועות ע"י משה רבינו ודוד המלך

(א) איתא בזוהר (פרשת פקודי דף רנה ע"ב), "סמכין דאתמנון לסטר דרום חד סעדיא"ל וחד סטריא"ל, כל חד וחד על תריסר אלפין ממנן אחרנין, אלין לא אתעדון משולטנהון לעלמין. אלין כולהו ממנן על קיומא דעלמא, אלין אינון דתקלי במתקלא דכורין ונוקבין לאתנסבא דא עם דא, ואלין אקרון מאזנים, על דא כתיב במאזנים לעלות, ולא אינון דכתיב בהו מאזני צדק דקאמרן. כל אינון דשקילין דא עם דא, ולא שקיל דא יתיר מן דא, סלקין ואתחברן כחדא, ואינון חבורא דדכר

ריבוא אותיות לתורה, והתורה נתנה ע"י משה, וכתוב זכרו תורת משה עבדי.

(ד) וכמו"כ מצינו במדרש רבה (שיר השירים פ"ד סי' ב), "רבי היה יושב ודורש ונתנמנם הציבור, בקש לעוררן אמר, ילדה אשה אחת במצרים ששים רבוא בכרס אחת, והיה שם תלמיד אחד ורבי ישמעאל ברבי יוסי שמו, אמר ליה מאן הוה כן, אמר ליה זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ששים רבוא של ישראל וכו" עיי"ש. ובזה ביארו בספרים, מאי דכתיב (במדבר יא, כא) "שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבן", דה'אנכי של משה נמצא בתוך כל השש מאות אלף רגלי. ורבינו (לקו"מ תנינא תורה א) כתב וז"ל, "וזהו שאמר רב עמרם חסידא אל המלאך (קידושין פא.), אנא בשרא ואנת אש, ואנא עדיפנא מנך. 'בשרא' ר"ת ששים רבוא בכרס אחד, דהיינו בחי' שרשי הנשמות" עכ"ל². ועוד י"ל, דאם בשביל ישראל נברא העולם, הרי שמה רבינו הוא ישראל וישראל זה משה, וכמש"כ רש"י עה"פ (במדבר כא, כא) "וישלח ישראל מלאכים" עיי"ש.

משה הוא בחי' 'נצח' ודוד בחי' 'מלכות'

(ה) והנה אע"פ שמה הוא התורה בעצמו, ותורה היא בחי' התפארת, מ"מ בספירות

פליגי, י"ל דודאי שלא נברא העולם אלא בשביל התורה, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי", ומשה רבינו הוא שהוריד את התורה מן השמים, ומאידך תנן בריש מסכת אבות על ג' דברים העולם עומד, וחדא מינייהו 'עבודה' והיא התפילה, וא"כ נמצא דלא נברא העולם אלא בשביל תפילה, וזהו בחי' דוד המלך שעליו נאמר "מצאתי דוד עבדי וגו"¹, ו'מצאתי' גי' 'ישראל', ובראשית ברא אלהים בשביל התורה ובשביל ישראל. נמצא כי משה הוא התורה בעצמו, ודוד זה תפילה, וכמ"ש 'ואני תפלה', ובחז"ל (מגילה יח.) אמרו, כיון שבא דוד בא תפילה. וכיון דכתיב "את השמים ואת הארץ", יש לחבר שמים וארץ, דהיינו לחבר תורה עם תפילה, דבר זה יעשה ע"י המשיח. וע"כ 'משה דוד' גי' 'משיחא'. וע"ע למש"כ מוהרנ"ת בלקוטי הלכות (הל' ר"ח הל' ה) באריכות.

מוכיח דה'בראשית' בשביל משה שזה התורה וכנגד כלל ישראל

(ג) ומצינו במדרש (בראשית פ"א סי' ד) שדרשו להדיא ד'בראשית ברא אלהים' קאי על משה, דאיתא התם, "רבי ברכיה אמר, בזכות משה שנאמר (דברים לג, כא) וירא ראשית לו עיי"ש. ועוד יש להוסיף, דכידוע 'ישראל' עולה ר"ת 'יש ששים

² ובמגלה עמוקות הוסיף וכתב, ד'כרס' ר"ת 'כתר ס' ריבוא'. דהיינו שבפנימיות הכתר נמצאים כלל הס' ריבוא. ומשה הוא הדעת שעומד במקום ה'כתר'.

¹ ואע"פ שבמשה נמי נאמר לשון עבד, כדכתיב "מדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה", וכן "זכרו תורת משה עבדי", מ"מ עיקר משה הוא התורה בעצמו, משא"כ דוד המלך הוא בחי' מלכות בחי' תפילה.

פרצוף דמלכות, דאשה יראת ה' היא תתהלל, ו'אשת' ר"ת 'אדני' שפתי תפתח', וכמש"כ רבינו (לקו"מ תורה י) ובעוד דוכתינן. וכתיב 'ואני תפילה, ו'אני' זה בחי' מלכות דכתיב 'ואני בתוך הגולה' (וראה עוד במש"כ רבינו בלקו"מ תנינא תורה פד). ובמקו"א בארנו, דהנה רבינו (לקו"מ תורה עג) ביאר, דהתהלים של דוד כלול מ'י"ב שבטים ומ"ט אותיות, ו'אני' גי' י"ב מ"ט. והארץ נקראת מלכות, ומלכות פה תורה שבע"פ קרינן לה. ולהנ"ל י"ל, ד'מיטב הארץ' רומז ד'הארץ' היינו המלכות זה ה'מיטב' דהיינו 'מ"ט י"ב'. ונמצא דכל המהות של דוד המלך מורה על המלכות. והתפלה בחי' ואני תפלה כנ"ל.

וכידוע דדוד המלך יצא מרות, והוא אחד מהטעמים שקוראין במגילת רות בחג השבועות, וכדאיתא בברכות (ז:), "מאי רות. אמר רבי יוחנן, שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות". ומצינו שרות נקראה 'אם המלך', כדכתיב (מלכים א, ב, יט) "וישם כסא לאם המלך", וב"ב (צא:) דרשו כן לרות שהיא אמה של מלכות עיי"ש.

הוא בחי' מידת ה'נצח', ואילו דוד הוא בחי' ה'מלכות'. ואף שגם משה רבינו היה מלך, שנאמר "ויהי בישורון מלך", מ"מ עיקרו אינו אלא התורה, ואילו עיקר דוד הוא המלכות. וכדאיתא בר"ה (כה). וסנהדרין (יא.), 'זיל לעין טב וקדש לירחא ויהב ליה סימנא דוד מלך ישראל חי וקיים'.

מבאר דתפילה שייכת למלכות והיא בחי' הנוק'

(ו) ונראה לומר, דכיון דדוד שייך למלכות ממילא לדידיה מישך שייכא ענין התפילה, דהנה הקשו התוס' בברכות (מ: ד"ה אמר), דלרבי יוחנן שכל ברכה שאין בה שם ומלכות לא הוי ברכה, הרי בברכה הראשונה שבשמו"ע אין 'מלכות'. ותירצו, דכיון שמזכירים שם 'אברהם', ואברהם הוא הראשון שקראו להקב"ה אדון (ברכות ז:), חשוב כהזכרת מלכות בברכה. אמנם המאירי שם תירץ, דהא דבעינן שבכל ברכה יזכירו מלכות אינו אלא בסתם ברכה, אבל בתפילה היא עצמה מלכות עיי"ש³.

וכ"כ רבינו (לקו"מ תורה א), דנו"ן זה מלכות, ותפילה זה מלכות, ונוק' הוא

³ וסיום שמונה עשרה הוא 'המברך את עמו ישראל בשלום' ס"ת 'מלכות'.

חלק ב

ברכת בועז לרות שתזכה ויצא ממנה שלמה המלך וביאור המידה כנגד מידה שבזה

י"ל ד' אשר באת לחסות' היינו שישלם לך ה', ומיהו אותו ה', זה מי שבאת לחסות תחת כנפיו. וע"כ חידש רב חסא דאין לומר כן, אלא כוונת הפסוק הוא לומר, דמדוע ישלם ה' פעלך, משום ד'על אשר באת לחסות'.

שכר מצוה בהאי עלמא ליכא משום שהאדם מחוייב לקיים את המצוות

ט) והביאור בזה י"ל, דהנה בהקדמת הספר ים התלמוד עמ"ס ב"ק כתב לבאר, דהטעם דקיי"ל 'שכר מצוה בהאי עלמא ליכא'⁴. משום דכיון דכתיב (איוב מא, ג) "מי הקדימני ואשלם", ודרשו חז"ל (תנחומא פר' פרשת אמור סי' י), 'מי קילס לפני עד שלא נתתי בו נשמה, מי מל לפני עד שלא נתתי לו בן זכר, מי עשה לפני ציצית עד שלא נתתי לו טלית, מי עשה לפני מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לפני סוכה עד שלא נתתי לו מקום, מי הפריש פאה עד שלא נתתי לו שדה, מי הפריש תרומה ומעשר עד שלא נתתי לו גורן, מי הפריש בכורות ומעשרות וקרבן עד שלא נתתי לו בהמה" עיי"ש. וממילא לא שייך לשלם שכר על דבר שהאדם חייב לעשותו, אמנם על דבר שאינו מחוייב

ברכת בועז לרות ותהי משכרתך שלמה מעם ה' שהוא שלמה המלך

ז) והנה מצינו דבועז בירך את רות (רות ב, יב) "ישלם ה' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ה' אלהי ישראל אשר באת לחסות תחת כנפיו", ודרשו חז"ל (ילקו"ש רות רמז תרב), דהמשכורת היא שתקבל את 'שלמה' המלך. ועוד דרשו חז"ל (שבת קיג: עה"פ (רות ב, יד) "ותאכל ותשבע ותותר", ותאכל בימי דוד, ותשבע בימי שלמה, ותותר לימות המשיח. ודרשו בזוה"ק, ד'ביומא דשלמה קיימא סיהרא באשלמותא', והכל היה שלם בימות שלמה. ושלמה המלך בנה את בית המקדש, שהוא עיקר השלימות שיש לישראל.

ביאור המידה כנגד מידה בתשלום שכר זה ודברי המדרש על אשר באת לחסות

ח) ונראה לבאר עומק השכר שזכתה שיצא ממנה שלמה המלך, ומה ה'מידה כנגד מידה' שיש בתשלום זה, ובהקדם מה שהביא בפרשת דרכים (נתיב כו) מדרש פליאה, "אמר רב חסא, 'אשר באת' - על אשר באת". וצ"ב מה הוסיף המדרש על הפסוק. וכתב לבאר, דבפשוטו של מקרא

ומחר לקבל שכרם, והשכר הוא ליום שכולו טוב בחי' שבת.

⁴ והנה כתיב "ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש", ו'ביומו תתן שכרו' ר"ת 'שבת', והיינו דהיום לעשותם

בנוגה, וחילוקי מדרגות הצדיקים היא בהתקדשותם בענין הנוגה. והנוגה היא כל עניני ה'רשות'. וכדברי הרמב"ן בריש פר' קדושים, שלא יהיה נבל ברשות התורה, אלא אדרבה יקדש עצמו במותר לו. והמהר"ל ביאר, דבדבר האסור לא שייך לשון 'קדושים' שהרי זה אסור מצד עצמו, וע"כ ענין הקדושה שייך במה ש'מותר', וזהו שאמרו חז"ל 'קדש עצמך במותר לך'. וכגון בעניני אכילה, ד'מאכלות אסורות' הם אסורים מצד עצמם, ומאידך בשבת יש מצוה לאכול מאכלים ושאר מעדנים. אמנם אין איסור לאכול ביום חול מאכלים כשרים אלא הוי רשות, ובזה האדם יכול להתקדש אם אוכל כמו שצריך לאכול. וע"ע במש"כ השו"ע (או"ח סי' רלא). ויש לרמוז כן במה שאמר הקב"ה לאברהם 'שכרך הרבה מאוד', ו'שכרך' הוא ס"ת 'קדש עצמך במותר לך', ועומק הביאור בזה, דמצד עצמו אין איסור בדבר, ואברהם מקדש את עצמו וממשיך על עצמו איסור. נמצא דאין הוא מחוייב אלא הוא כעין 'נדיבות' להקב"ה, וע"כ הקב"ה משלם לו שכרו בעוה"ז. ובעבודה זו של 'קדש עצמך במותר לך' כל הזמן מתחדש ה'קדש עצמך', דבמה שקידש עד עכשיו נהפך לכעין חיוב, והתחדש מדרגה גבוהה יותר ושוב הרשות נהפך לחיוב, וחוזר חלילה.⁶

לעשות ובכ"ז עושה, על כך הקב"ה ישלם לאדם כאן בעולם הזה. וכגון על כל הידור מצוה או שמחה או זריזות במצוה, שאינו חייב לעשות, יש תשלום בעולם הזה. והכלל העולה, דעל כל מה שהאדם מכניס את עצמו לידי חיוב מצוה, הקב"ה ישלם בעולם הזה.⁵ ולפי"ז הרי שמחמת שרות עשתה דבר שלא הייתה חייבת, ובאה והתגיירה ונכנסה תחת כנפי השכינה, דלא כ'ערפה' שהיה לה הזדמנות והפנתה עורף, ע"כ שילם לה הקב"ה כאן בעוה"ז ויצא ממנה שלמה המלך.

עיקר הנדיבות לב היא ע"י הגרים שנכנסים תחת כנפי השכינה

(י) והאמת דאין לך 'נדיבות לב' כגוי שבא להתגייר ועוזב את כל העבר שלו, וכדאיתא בסוכה (מט:), 'נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב, אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים' עיי"ש. והקב"ה אמר לאברהם 'שכרך הרבה מאוד', רק מחמת שהוא היה ראשון לכל הנדיבות לב, וממילא יש ליתן לו שכר כאן בעולם הזה.

עיקר התקדשות הצדיקים הוא ב'נוגה' וזהו קדש עצמך במותר לך

(יא) והנה כתוב בספרים הק', כי עיקר העיקרים של העבודה זה ההתקדשות

⁶ ומסופר שבעל התניא אמר לתלמידו ר' הלל מפאריטש ב'יחידות', 'מה שאסור אסור ומה שמותר מותר'. והוא עזב אותו וחזר לאחר שנתיים כשכבר יישם את מה שאמר לו. ושמעתי מר' אהרן קצינלבוויגן ז"ל, שהיה בירושלים צדיק שנקרא ר' הירש מיכל הלר שגידל יתום

⁵ ואע"פ שגם ע"ז אפשר לומר, 'מי הביא את הרצון הזה לאדם, ומי נותן לו שכל, מ"מ ביחס לזה הרי יש בחירה. וע"ע במש"כ הנצי"ב ז"ל בתשובותיו משיב דבר (סי' מד) בהאי מילתא.

דברי רבינו דהבחירה של משה והצדיקים הוא בבחי' הוסיף יום אחד מדעתו

יב) ורבינו (לקו"מ תורה קצ) כתב, דהבחירה של משה רבינו ושאר הצדיקים אינה האם לעשות עבירה, אלא עד כמה יש להתקדש ולהטהר או לא. והבחירה שלהם היא ב'הוסיף יום אחד מדעתו', האם משה רבינו עשה כשורה או שזה יותר מדאי. וע"כ מצינו דלאחר שהקב"ה אמר למשה "לך העד בעם" ותגביל אותם שלא יעלו להר, משה רבינו ענה "לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדתה בנו לאמר הגבל את ההר וקדשתו", דהיינו משה מבין דכיון שה' אמר שאין לעלות להר, ממילא כבר אי אפשר לעלות. ומצד משה רבינו כשיש איסור, כבר א"א לעשות בפועל⁷. וזהו הלשון שבכל מקום 'אסור' דהיינו קשור וא"א לעשותו, ואילו הלשון 'מותר' הכוונה שזה פתוח ואפשר לעשותו. וע"כ מצינו שאמרו (קידושין לח:): 'עבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו. הותרה לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר' עיי"ש. ולהנ"ל י"ל, דדבר האסור מצד עצמו הוא כאילו זועק את האיסור שלו⁸.

אבל מי שעבר ושנה הוא כבר הרבה יותר עלול לטעות בדבר זה, כי בשבילו זה כבר פתוח, והוא הלשון 'הותרה לו' דהיינו 'נפתח לו'.

ביאור הפסוק 'אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עוונותיהם סבלנו'

יג) אמנם לדידן לא מיניה ולא מקצתיה, ולו יהי שאת מה שאסר לך הקב"ה נשמור וננצור, וכמו שמצינו שכתב בספר עטרת יהושע להגרמ"א פריינד ז"ל (אבות פ"ד) לבאר בשם צדיקים, עה"פ (איכה ה, ז) "אבותינו חטאו ואינם ואנחנו עוונותיהם סבלנו", דיש להקשות מדוע פתח ב'חטא' וסיים ב'עוון'. וי"ל, דמה שהיה נחשב אצל 'אבותינו' ל'חטא', לדידן 'ואינם' חטאים אלו כבר לא קיימים, דבדורות שעברו מה כבר היה נחשב לחטא, שבמקום ללמוד שתיים עשרה שעות למדו עשר שעות!⁹ אבל 'אנחנו', גם מה שהיה נחשב אצלם 'עוון' ולא חטא, 'סבלנו' אנחנו סובלים זאת ולצערינו אין לנו בעיה

ללקוט תאנים, אין התאנה אומרת כלום, אבל לעתיד אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, והיא צווחת ואומרת שבת" עיי"ש. ועיין בהקדמת הספר תרומת הכרי מש"כ לבאר בזה בארוכה. ובמקו"א הארכנו בדבריו.

⁹ כשפגש רבינו את המוהרנ"ת ור' נפתלי לאחר חג השבועות שלא ישנו יומיים כשהם מנמנמים, צעק ואמר 'גיוואלד מ'פארשלאפט די יארן' דהיינו 'ישנים את החיים', והם מיד התעוררו וחזרו ל'עבודה'. וכידוע דכשהחזוה הק' מלובלין עשה 'תשליך' החסידים רצו לתפוס את העבירות של הרבי.

בביתו, פעם אחת היתום קם לבילה ולקח כוס מים לשותו, צעק עליו ר' הירש מיכל 'מים במשורה תשתה', מה זה הפקר?!. ופשוט שזה לא סיפורים בשביל הדור שלנו.

⁷ ומסופר שכשהגיע השפת אמת בילדותו לקאצק היתה שם גניבה, והרה"ק מקאצק שאל על מה מדברים, ואמרו לו שהיתה גניבה, ושאל הרה"ק 'גניבה' איך אפשר? הרי כתוב 'לא תגנוב'? ואמר השפת אמת שכל החיים הוא הרגיש שהאותיות 'לא תגנוב' זה כמו חומת אש סביב כל חפץ של מישהו אחר שלא שייך בכלל לגנוב.

⁸ והנה אמרו חז"ל (שוחר טוב מזמור עג), "אמר ר' שמעון בשם ר' סימון חסידא, בעולם הזה אדם הולך

עם זה. ויכול לעבור יום שלם על האדם בלי ללמוד וכאילו כלום, ודפח"ח.

ביאור ד' הקליפות ובקשת הקב"ה מעם ישראל שיהיו עם סגולה

(יד) ובמגלה עמוקות כתב, דהנה כתיב (יחזקאל א, ד) "וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול ואש מתלקחת ונוגה לו סביב ומתוכה כעין החשמל מתוך האש". ומוזכר בפסוק זה ד' קליפות, והג' הראשונות הם 'רוח ענן ואש' ס"ת 'נחש'. והקל"י הרביעית היא 'ונוגה לו סביב', דהיינו עירוב של טוב ורע ביחד¹⁰. ועם ישראל נבחרו כדי להנצל מערבוב זה, וע"כ נאמר 'והיתם לי סגולה' שעולה אותו ר"ת של 'ונגה לו סביב'. דהקב"ה מבקש מעם ישראל תהיו לי 'סגולה', דהיינו מלבד האיסורים המפורשים שציוותי אתכם, יש כאן עוד קל"י שיש להזהר ממנה, והיא הקל"י שבה מעורב טוב ורע, וע"י שתהיו עם סגולה תנצלו גם מזה.

דברי האריז"ל שיש קל"י נוגה ביחס ל'עולם שנה נפש'

(טו) והאר"י ביאר, דקל"י 'נוגה' ישנה בבחי' 'עולם שנה נפש', דביחס ל'נפש' הרי שהיהודי הוא הקדוש לעומתו הגוי הטמא, והגר שמכניס את עצמו תחת כנפי השכינה הוא בחי' העלאת קל"י הנוגה. וביחס ל'שנה' הרי ששבת זה קודש ולעומתה ימי החול הם חול, וביום שישי

מחצות ואילך זה כבר בחי' קל"י הנוגה שאפשר לקדש זמנים אלו. וביחס ל'עולם' הרי שחוץ לארץ הוא המקום הטמא, וכנגדה ארץ ישראל זה המקום הקדוש, ואילו עבר הירדן זה הנוגה, ואפשר לעלות אותה לדרגת הקדושה של א"י.

קושיית התוס' בהא דיש לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום ואפי' עטרות ודיבון

(טז) ובזה א"ש מאי דאשכחן בברכות (ח:), "אמר רב הונא בר יהודה אמר רבי אמי, לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו". והקשו התוס' (ד"ה ואפילו), דאמאי נקט עטרות ודיבון שיש לו מ"מ תרגום ירושלמי, היה לו לומר ראובן ושמעון או פסוקא אחרינא שאין בו תרגום כלל וכו'". עיי"ש. וע"ד הפשט ביארו המפרשים, דאם נתבונן בתורה הרי שבשונה מכל שאר הפסוקים בתורה שמתקשרים או לימין או לשמאל, הרי ש'עטרות ודיבון' ושאר המקומות שנימנו שם הם לא מתחברים לא לפסוק שבימין ולא לשמאל, והם כביכול 'רשות לעצמם'. וזהו גופא קל"י ה'נוגה' שזה רשות לעצמו.

ביאור דברי המוהרנ"ת דלשון תרגום הוא בחי' הנוגה שבלשונות והאפשרות להעלותו לקדושה

ללמעלה ולא חותכים. וע"ע במש"כ רבינו (לקו"מ תורה פב) עה"פ הנעלבים ואינם עולכים וגו'.

¹⁰ וכידוע דהעור הדק של הפריעה הוא כנגד קל"י הנוגה, וע"כ ג' קליפות חותכין לגמרי, וקל"י העור הדק מושכים

יט) ובספר שערי אורה (שער חמישי) כתב, דע"כ אמר דוד ד' פעמים לשון 'סבבוני', ומסיים 'כי אמילם' בחי' מילה, דכתיב (תהלים קיח, י) "כל גוים סבבוני וגו' סבוני גם סבבוני וגו' סבוני כדבורים", כנגד ד' קלי' אלו 'רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, נוגה לו סביב'.

עפי"ז מבאר מאי דאשכחן בלבן 'מטוב ועד רע' ומשל בלעם לדבורה שיש לה עוקץ ודבש

כ) והנה עה"פ (בראשית לא, כט) "יש לאל ידי לעשות עמכם רע ואלהי אביכם אמר אלי לאמר השמר לך מדבר עם יעקב מטוב ועד רע", וצ"ב מהו הלשון 'מטוב ועד רע', הו"ל 'טוב ורע'. וביאר הערבי נחל, דהקב"ה מצווה את לבן הרשע על 'טוב ורע' דהיינו שלא ידבר עם יעקב אבינו על דברים רעים, וכן על דברים טובים, וכדאמרו חז"ל (יבמות קג.) 'טובתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים'¹². ומוסיף 'מטוב ועד רע' דהיינו גם על דברים שהם לא טוב ולא רע והם בבחי' ה'נוגה', שעומדים באמצע בין הטוב לרע. ולעיל התבאר דהפסוק 'סבוני כדבורים' הוא כנגד הנוגה, ובדוקא קלי' זו רמוזה ב'דבורה' כי יש לה עוקץ ודבש, טוב ורע. וכידוע ד'בלעם' הוא גלגול של

יז) אמנם לעומקם של דברים ביאר המוהרנ"ת (לקוטי הלכות הל' סוכה ה"ג)¹¹, דכי היכי דמצינו קלי' הנוגה ביחס ל'עש"ן', כן מצינו ביחס ללשונות, דלשון הקודש הוא קדוש ולשון העמים הם טמא, ואילו לשון התרגום הוא הנוגה, וכמ"ש רבינו (לקו"מ תורה יט) בארוכה עיי"ש. וכידוע עיקר זמן קריאת שנים מקרא ואחד תרגום הוא ביום שישי לאחר חצות, שהתבאר לעיל דזה הנוגה ביחס לזמן, ואזי יש לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום דהיינו לעלות את התרגום ללשון הקודש. ולפי"ז יש ליישב קושיית התוס', דהתייחד בכל הפסוקים בתורה יש לקרוא את התרגום, ולומר שנים מקרא ואחד תרגום, ובזה מעלה את התרגום ומקדשו. משא"כ בפסוק 'עטרות ודיבון' שזה עצמו בבחי' התרגום, והם היו ערים בעבר הירדן, שזה התרגום של ה'מקום', הו"א דאין צורך לתרגם זאת. דמיניה וביה יש כאן תרגום והעלתו למקום הקדושה, דאיכא תרתי למעליותא, חדא הלשון עצמו הוא כבר התרגום ולשון הקודש, וכן המקום הוא בעבר הירדן שהוא הנוגה במקום. וע"כ קמ"ל דאפ"ה יש לתרגם ולומר שנים מקרא ואחד תרגום ו'אפילו עטרות ודיבון' ודו"ק.

דברי השערי אורה דד' קליפות אלו כנגד לשונות הסבבוני שמזכיר דוד המלך

המילה 'דינור' היא כעין 'ירדן' שזהו הנוגה בבחי' המקום.

¹¹ ומצאתי שהביאו כן בשם הגר"א בכת"י.

¹² ובספרים הק' מצינו, דנהר דינור מנקה על עניני הנוגה, והגהינום הוא על הדברים האסורים להדיא. והנה

מלאך מזיק הוא" עכ"ל. ובזה ביארו נוסח התפילה שבערבית 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', דהתינח 'מלפנינו' דהשטן עומד שלא נעשה את המצוות, אבל מהו 'מאחרינו'. וי"ל, דפעמים שהשטן דוחף את האדם ליותר מדאי ריבוי אור, והוא מתלבש עצמו במצוות, בבחי' מה שנאמר 'פן יהרסו אל ה'."

מבאר עפ"יז לשון דוד המלך 'עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי'

(כב) והנה דוד המלך מזכיר כמה פעמים בספר תהלים ענין ה'רשת', וכגון (תהלים כה, טו) "כי הוא יוציא מרשת רגלי", וביאר ה'מגלה-עמוקות', שהכוונה לקלי' ה'רשות', דכיון שהתבאר לעיל דישנן ד' קליפות, ו'קליפה' גי' 'מאתיים עשרים וחמש' כפול ד' פעמים עולה גי' 'רשת'. והאמת שע"י ג' קלי' הדבר עדיין לא סגור לגמרי, ורק ע"י הקלי' נוגה שהיא הרביעית נוצר הרשת והדבר סגור, וכן מלחמתו של היצה"ר שסוגר על האדם מד' רוחות, וע"כ ד' פעמים קלי' עולה רשת¹⁶. וע"ז ביקש דוד המלך מה' 'עיני תמיד אל ה' כי הוא יוציא מרשת רגלי', שיזכה לעולם לראות נכון ולא ליפול ב'רשת' דהיינו ב'רשות'.

לבן (ראה סנהדרין קה.)¹³, וה' אמר לבלעם (במדבר כב, יב) "לא תאור את העם כי ברוך הוא", וברש"י שם כתב, אמר לו בלעם אם כן אקללם במקומי. אמר לו ה', לא תאור את העם. אמר לו בלעם, אם כן אברכם. אמר לו ה', אינם צריכין לברכתך, כי ברוך הוא. משל אומרים לדבורה לא מדובשיך ולא מעוקציך עיי"ש. והוא ממש כקלי' הנוגה המשולה לדבורה שיש בה עוקץ ודבש. ובזה יש לבאר 'מטוב ועד רע', ו'עד' ר"ת 'עוקץ דבש' הרומז לקלי' הנוגה, וכן הוא ר"ת של 'עור דק' ודו"ק¹⁴.

דברי הראב"ד דיש להתרחק מהרשות דאל"כ יסיתנו יצרו הרע אל האיסור

(כא) וכן מצינו באבות (פ"ב משנה ג) דתנן, "הו זהירין ברשות, שאין מקרבין לו לאדם אלא לצורך עצמן, נראין כאוהבין בשעת הנאתן, ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו" עיי"ש. והטעם שיש להתרחק מ'הרשות', כתב הראב"ד בבעלי הנפש (שער הקדושה), כי מההיתר יסיתנו היצר הרע אל האיסור, וגבול דק עד אין נבדק יש שם. וכמש"כ רבינו (לקו"מ תורה א) וז"ל, "כי מתחילה היצה"ר מתלבש עצמו במצות, ומטעה את האדם כאלו מסיתו לעשות מצוה. וזהו בחי' צועיתא דנורא חוזרתא - אש לבנה¹⁵, אעפ"כ

¹⁵ והוא בחי' לבן הארמי עיין מש"כ רבינו (לקו"מ תורה יט).

¹⁶ וכע"ז אמר הר"י, דבור עם כיסוי רעוע הרבה יותר מסוכן מבור פתוח, שמבור פתוח אפשר להזהר יותר מבור עם כיסוי רעוע.

¹³ וע"ע בתרגום יונתן בן עוזיאל עה"פ (במדבר כב, ה) "וישלח מלאכים אל בלעם בן בער", וכן עה"פ "גדר מזה וגדר מזה" עיי"ש.

¹⁴ וכן עולה 'עד' עטרות דיבון' שהוא כנגד קלי' נוגה.

מבאר עפ"י דקלי' זו כנגד השטן שהוא במספר אחד יותר מהנחש

כד) והנה התבאר לעיל דס"ת של ג' הקלי' הראשונות 'רוח ענן ואש' ס"ת 'נחש', והקלי' האחרונה 'נוגה' משלימה והיא כנגד השטן, והנה 'השטן' במילוי כזה 'ה"י שי"ן טי"ת נו"ן' גי' 'רשת', והוא מספר אחד מעל 'הנחש' במילוי כזה 'ה"י נו"ן חי"ת שי"ן'. וכן בגי' פשוטה 'נחש' עולה 'שלש מאות חמשים ושמונה' ו'שטן' עולה 'שלש מאות חמשים ותשע' ודו"ק. והבן איש חי בספרו עוד יוסף חי (דרשות פר' בראשית) כתב, דישנן ג' אותיות בא"ב שיש להם אותו מילוי, והם 'בי"ת חי"ת טי"ת' והמילוי של כל אחד הוא 'ת"י' ועולה כמנין 'קדוש', וזהו סוד "וישבתם בטח בארצכם", דע"י שמירת ג' קדושות אלו אפשר לשבת בבטח, והסדר הוא 'בטח', דהיינו ב' יורה על הזיווג של האיש והאשה שיהיה בקדושה, והט' יורה על ט' ירחי לידה שיהיו בקדושה, והח' יורה על ימי המילה שיהיו בקדושה עיי"ש בארוכה¹⁷.

בזה מבאר ההמתקה שיש בפסוק 'הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים'

כה) והנה אע"פ שמי יכול לומר זיכיתי לבכי ולצאת ידי חובה כלפי הקב"ה, וח"ו אם היה ניתן רשות למידת הדין לא היה נשאר שריד ופליט אפי' מהצדיקים¹⁸. מ"מ הקב"ה אוהב ישראל ואוהב משפט

שלמה המלך ייסד את שיר השירים והוא קדש קדשים וזו קדושה הבאה מכח האדם

כג) וכששלמה המלך ייסד את 'שיר השירים' נאמר ע"ז 'כל השירים קדש ושיר השירים קדש קדשים' ראה במסכת ידים (פ"ג משנה ה), ובמדרש תנחומא (ריש פר' תצוה). והביאור בזה ע"ד העבודה, דכל דבר קדוש הוא קדוש בעצם, כמו שבת קודש, מקום קדוש, תורתנו הקדושה, לשון הקודש. וכל אלו הקדושות הם קביעא וקיימא. אבל כשאנחנו אומרים 'קדש עצמך במותר לך', דהיינו שהאדם מוסיף קדושה מעצמו, קדושה זו היא 'קדש קדשים'. וכלשון הרמב"ם (פי"ג מהל' שמיטה ויובל הל' יג), "אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו וכו' הרי זה נתקדש קדש קדשים וכו'" עיי"ש. וקדושה זו נובעת ממה שהאדם לוקח את כל דברי ה'רשות' ועושה מזה 'קודש', ויש בזה בחי' קדושה יותר מהקדושה העצמית, מכיון שזה בא מעבודת האדם.

ויש לרמוז כן בהא דאיתא בב"ק (פא:), 'מהלכין בשבילי הרשות, שלמה המלך אמרה', דהיינו ששלמה המלך הוריד לעולם את ה'ללכת ברשות', פירוש לקחת כל דבר שהוא בחוץ ולהכניס אותו לפנים, עד שבסופו של דבר האדם מקדש גם חלק זה.

¹⁸ ושמעתי מר' לוי יצחק ז"ל שסיפר, דכשטמנו את ר' פנחס מקוריץ ז"ל אחד מבניו בכה בדמעות שלישי,

¹⁷ ואע"פ שהאות ח' קודמת לאות ט', מ"מ כאן נרמז ט' לחודשי ההריון וח' לימי המילה.

ויש לדרוש לשבח ולהצלה, דהנה כתיב (ישעיה יט, א), "משא מצרים הנה ה' רוכב על עב קל ובא מצרים וגו'", והנה מצרים זה בחי' מידת הדין שמצירים לישראל, והאר"י הק' ביאר, ד'עב' היינו אחוריים דהוי"ה, ו'קל' היינו אחוריים ד'מה', ו'עב קל' גי' ר"ב, והוי"ה גי' כ"ו שרוכב על ר"ב, וזה הביאור 'רוכב', דהאותיות החיצוניות ר"ב, והפנימיות כ"ו. ומדבריו מבואר דזה בחי' הגבורות. ובתוך גלות זו בא הקב"ה לגאול את ישראל, והנה שם הוי"ה מורה על 'אהבה', דהיינו על המצוות והקדושה של ישראל, [ולא כשם אלוקים שמורה על הצמצום דהיינו על האיסורים], וכוונת הפסוק ללמד, דהיכן ההוי"ה רוכב, וכיצד הוא יגאל אותנו, על 'עב קל' ר"ת קדש עצמך במותר לך¹⁹, וכשהאדם מקיים בעצמו לפנים משורת הדין, גם הקב"ה נוהג עימו באותה מידה, וממתיק לו את הדינים²⁰.

מבאר עפ"י הנ"ל המידה כנגד מידה שזכתה רות בשלמה המלך

כו) ומעתה ניתנה ראש ונשובה לברכת בועז לרות ו'ותהי משכרתך שלמה', דהנה

²⁰ נמצא דהאדם מקדש עצמו במותר רק מפני 'כבוד הוי"ה' גי' 'נגה'. ומתקיים מה שנאמר (יחזקאל מג, ב) "והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הרדים וגו' והארץ האירה מכבודו", ורבינו ביאר מאי דכתיב (ישעיה ו, ג) "מלא כל הארץ כבודו", דהכבוד של ה' הוא במה שאומרים ועושים 'לא' מכל הארץ ודו"ק.

²¹ והאמת דשלמה המלך רצה לתקן עולם, וע"כ נשא אלף נשים נכריות וביניהם את בת פרעה, ורצה לתקן את כל עניני הרשות, אמנם בזה לא צלח, וכדאיתא בנדה (ע:), "כתוב אחד אומר כי בחר ה' בציון, וכתוב אחד אומר כי על אפי ועל חמתי היתה העיר הזאת למן היום

ואחיו שאל אותו מדוע אתה בוכה, אמר לו, הרי אבא עולה עכשיו לשמים וזה יום הדין שלו, אמר לו האח השני, אתה יודע באיזה דרגא האבא היה, אין לנו שום השגה, אמר לו אמנם אין לנו שום השגה, אבל הקב"ה יותר גדול ממנו. וכשסיפר זאת ר' לוי יצחק אחזתו רתת וזיע.

¹⁹ ור"ת אלו הם בדוקא למפרע, דהיינו 'עב קל' קדש עצמך, דהיינו תלך אחורה כדי להשמר מהאיסורים, ואח"כ 'עב קל' במותר לך, דהיינו במה שהיה מותר לך להתקדם ולעשות ודו"ק היטב.

כז) ועפ"ז יש לומר, דהנה כתיב (דברים ה, כז) "לך אמר להם שובו לכם לאהליכם" ועולה גי' 'רשות', ויש לבאר דהעיקר ב'לכם' הוא ענין ה'רשות', וכמו שביארו הצדיקים עה"פ 'להיות לכם לאלוקים', דהכוונה שה'לכם' יהיה 'לאלקים', וה'נ' הכא כל עניני הרשות יש לקדש ולהכניס כמה שיותר לחיוב.

להעלות את הנוגה, וכל אדם שמקדש את עצמו הוא מכניס מהרשות הפתוח למחיצת הקדושה, וזו מחיצת קדש הקדשים.

וזהו עומק הקדושה של ישראל בשבו לכם לאהליכם

חלק ג

ביאור דברי הגמ' במו"ק בביטול יוה"כ בזמן בנין בית המקדש של שלמה

ניכלו ולא לישתו. אין שמחה בלא אכילה ושתיה" עיי"ש.

ויש להקשות, דאכתי אמאי לא חששו במשכן לדחות איסור סקילה, אע"פ שזה לצורך גבוה. ועוד קשה, דכיון דסו"ס מה שהתירו לעצמם לאכול הוא משום דהוי כעין עשה דוחה ל"ת, והותרה האכילה ביוה"כ משום שמחה, א"כ לשם מה צריך לצאת בת קול, הרי הוי ככל עדל"ת שבתורה, שלא מצינו שתצא בת קול ותתיר את האיסור.

מחלק דהנשיאים הביאו מנדבת ליבם וזו קדושה גבוהה יותר

כט) אמנם י"ל בביאור הדברים, וכמו שרמזו לכך המהרש"א שם, דענין הקרבת הנשיאים במשכן שאני, דהן אמת דהתם

בבנין בית המקדש ע"י שלמה המלך הותר להם האכילה ביום הכיפורים והקושיות בהאי מילתא

כח) איתא במועד קטן (ט.), "אמר רבי פרנך אמר רבי יוחנן, אותה שנה לא עשו ישראל את יום הכפורים, והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כלייה, יצתה בת קול ואמרה להם, כולכם מזומנין לחיי העולם הבא. מאי דרוש, אמרו קל וחומר, ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת, דאיסור סקילה, מקדש דקדושתו קדושת עולם וקרבן צבור ויום הכפורים דענוש כרת לא כ"ש. אלא אמאי היו דואגים, התם צורך גבוה, הכא צורך הדיוט. הכא נמי מיעבד ליעבדו, מיכל לא

אשר בנו אותה עד היום הזה. כאן קודם שנשא שלמה את בת פרעה, כאן לאחר שנשא שלמה את בת פרעה" עיי"ש. וכן עולה 'אשר באת' עם ב' הכוללים גי' 'רשות'.

הוא קרבן יחיד, מ"מ הנשיאים הקריבו מרצונם ולא היה על כך ציווי מהקב"ה, וכל קרבנם היה להקב"ה בלבד. וזה כבר 'קדושה מצד עצמו', ולמאי דנתבאר לעיל הרי שיש כאן מעלה גבוהה מאוד, שהאדם מחייב את עצמו²². ואשר ע"כ בכה"ג אין שום מקום לחשוש האם מותר לדחות שבת בעבור מצוה זו.

יוסף הצדיק החיל את השבת קודם הציווי עליה וזכה לקבל את השבת ע"י שבט אפרים

בשמחת בנין בית המקדש היה חשש שמא האדם מערב רצונותיו וע"כ יצאה בת קול שהם מזומנין לחיי עוה"ב

(ל' ואדרבה מצינו במדרש רבה (במדבר פי"ד סי' ב) דאיתא, "מי הקדימני ואשלם מדבר ביוסף, שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא נתנה, וטבוח טבח והכן, א"ר יוחנן ע"ש היתה, ואין הכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו וגו'. אמר הקב"ה, יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת, מה שאין יחיד מקריב, ועלי לקבל קרבנו ברצון, הוי מי הקדימני ואשלם" עיי"ש. והיינו דהנה יעקב אבינו הוריד את עצם שמירת השבת, וכמו שדרשו חז"ל (שבת לג:) עה"פ "ויחן את פני העיר" מלמד שקבע תחומין. אמנם יוסף הצדיק הוסיף תוספת ליום השבת, דהיינו שכבר ביום שישו אפשר להחיל את קדושת השבת. [ויוסף הוא בחי' מידת היסוד, שהיא המידה השישית]. נמצא דיעקב הוא

ל' ואדרבה מצינו במדרש רבה (במדבר פי"ד סי' ב) דאיתא, "מי הקדימני ואשלם מדבר ביוסף, שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא נתנה, וטבוח טבח והכן, א"ר יוחנן ע"ש היתה, ואין הכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו וגו'. אמר הקב"ה, יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת, מה שאין יחיד מקריב, ועלי לקבל קרבנו ברצון, הוי מי הקדימני ואשלם" עיי"ש. והיינו דהנה יעקב אבינו הוריד את עצם שמירת השבת, וכמו שדרשו חז"ל (שבת לג:) עה"פ "ויחן את פני העיר" מלמד שקבע תחומין. אמנם יוסף הצדיק הוסיף תוספת ליום השבת, דהיינו שכבר ביום שישו אפשר להחיל את קדושת השבת. [ויוסף הוא בחי' מידת היסוד, שהיא המידה השישית]. נמצא דיעקב הוא

ל' ואדרבה מצינו במדרש רבה (במדבר פי"ד סי' ב) דאיתא, "מי הקדימני ואשלם מדבר ביוסף, שהוא הקדים ושימר את השבת עד שלא נתנה, וטבוח טבח והכן, א"ר יוחנן ע"ש היתה, ואין הכן אלא לשבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו וגו'. אמר הקב"ה, יוסף אתה שמרת את השבת עד שלא ניתנה התורה, חייך שאני משלם לבן בנך שיהא מקריב קרבנו בשבת, מה שאין יחיד מקריב, ועלי לקבל קרבנו ברצון, הוי מי הקדימני ואשלם" עיי"ש. והיינו דהנה יעקב אבינו הוריד את עצם שמירת השבת, וכמו שדרשו חז"ל (שבת לג:) עה"פ "ויחן את פני העיר" מלמד שקבע תחומין. אמנם יוסף הצדיק הוסיף תוספת ליום השבת, דהיינו שכבר ביום שישו אפשר להחיל את קדושת השבת. [ויוסף הוא בחי' מידת היסוד, שהיא המידה השישית]. נמצא דיעקב הוא

²³ ואולי אפילו הם בעצמם לא האמינו שהם עושים את זאת לשמה, האם באמת אני משתתף בשמחת המשכן ! ?

²² ויש להוסיף, דאף למ"ד מצוות צריכות כוונה, בנידון דידן אף אם איננו יודעים את כוונתו, גוף המעשה מורה על הכוונה, שהרי הוא עושה כן מיוזמתו הפרטית.

וה"נ הכא כולם מזומנים לחיי עוה"ב בלא דיין ויסורים.

וביותר עומק י"ל, דאע"פ דמחמת חילול יוה"כ היה מותר להם, וכ"ש מקרבן יחיד שדוחה שבת, אבל ביחס לאכילה ושתייה, מנ"ל שאכלו לשם שמים, ומנין שקיימו באכילה זו 'קדש עצמך במותר לך', ע"כ יצאה הבת קול משמים להורות שאף זה היה לשם שמים, והיה כאן 'כבוד הוי"ה' גי' 'נגה' וכדלעיל. וע"כ יצתה בת קול ואמרה 'כולכם מזומנים לחיי העוה"ב', ואין צורך בדין ויסורים בשביל למרק את הנוגה ודו"ק היטב.

רבינו הקדוש אע"פ שאכל לא נהנה מעוה"ז אפי' באצבע קטנה

(לב) והנה במה שהתבאר לעיל דמזומנים לחיי עוה"ב היינו בלא דיין ויסורים, מבואר בכתובות (קד.) דרבינו הקדוש לפני פטירתו זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה ואמר, רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהנתי אפילו באצבע קטנה. והקשו התוס' בע"ז (יא. ד"ה צנון), שהרי אחז"ל עה"פ שני גיים בבטנך אלו רבי ואנטונינוס, שלא פסק מעל שולחנם לא צנון ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים. ותירצו, דאמנם היה על השלחן בשביל

האורחים אבל הוא בעצמו לא אכל עיי"ש. ונמצא דבחי חיותו הוא בעצמו לא נהנה אפי' באצבע קטנה מהעוה"ז, אבל זיכה לאחרים עולם הזה, ובשעת פטירתו זיכה לאחרים עולם הבא עיי"ש היטב בסוגיא. אמנם הגר"צ הכהן מלובלין כתב ליישב קושיית התוס', דאין ה"נ ו'לא פסק מעל שולחנו' זה כפשוטו, אבל רבינו הקדוש לא 'נהנה', אלא הכל היה לשם שמים, לא היה נגיעה אפי' באצבע קטנה מעוה"ז, הוא קידש את הנגה²⁴.

לאחר שמחת בנין ביהמ"ק חזרו לבתיהם ונפקדו בכן זכר והקושיות בהאי מילתא

(לג) עוד איתא במו"ק (שם), "יצתה בת קול ואמרה להם, כולכם מזומנים לחיי העולם הבא. ומנלן דאחיל להו, דתני תחליפא, ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה ה' לדוד עבדו ולישראל עמו. 'לאהליהם' שהלכו ומצאו נשיהם בטרה, 'שמחים' שנהנו מזיו השכינה, 'וטובי לב' שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בכן זכר, 'על כל הטובה' שיצתה בת קול ואמרה להם, כולכם מזומנים לחיי העולם הבא" עיי"ש²⁵.

ולכאורה כיצד זכה לכך המן. וי"ל, דהנה המן זומן ע"י אסתר למשתה היין, ואמרו חז"ל (ברכות סד.) כל הנהנה מסעודה שת"ח שרוי בו כאילו נהנה מזיו השכינה. נמצא דמאי דכתיב "ויצא המן וגו' שמח" היינו כדרשת חז"ל דלעיל 'שמחים' שנהנו מזיו השכינה. [ופשוט דהוא לא ידע אלא מזליה חזי]. וממילא 'וטוב לב' – שנתעברה

²⁴ ועל רבינו מסופר, שבעודו ילד היה בולע את האוכל, וכשגדל היה לועס ומקדש את הנוגה, וזה כמובן יותר גבוה.

²⁵ וכע"ז יש לבאר במאי דכתיב (אסתר ה, ט) "ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב", והנה בגיטין (נז:), איתא, דמבני בניו של המן למדו תורה בב"ב ומנו ר"ע.

דברי רבינו דהמתקת הדינים באה ע"י קדש קדשים

לה) והנה רבינו (לקו"מ תורה סא) כתב, דהמתקת הדינים מגיעה מכח קדש הקדשים, וז"ל שם, "כי 'אוריתא מחכמה עלאה נפקת' (זהר בשלח דף סב.). ואין יכולה לקבל מחכמה עלאה, כי אם כשיש לה שלמות. ושלמות התורה היא על ידי תורה שבעל פה. כי תורה שבכתב אין לה שלמות, כי אם על ידי תורה שבעל פה. ועל כן על ידי הספרים הנ"ל, שנתחדשים על ידי המחלוקת, בבחינת "וספר כתב איש דיבי", בחינת "עשות ספרים הרבה אין קץ", על ידי זה נשלם התורה. ואזי, התורה בבחינת (שמות כד, יב) "לוחות האבן", שמקבלת הארה מבחינת אבן שתיה²⁶ (עיין זוהר ויחי דף רלא.). כי כל דבר שבעולם, יש לו צמצום אחר בכמות ואיכות. וכל הצמצומים שבעולם, כולם נרשמים באבן שתיה, שממנו השתת העולם, וכולם מקבלים ממנו. ושם המתקת כל הדינים, כי הוא בחינת חכמה עלאה, בחינת קדשי קדשים. כי השכל נקרא קודש (עיין זוהר אחרי דף סא.). וכולם מקבלים ונכללים בבחינת קדשי קדשים, שהוא בחינת חכמה עלאה, שכלול

ויש לעיין, דלכאורה הו"ל לאקדומי שהיו שמחים מזיו השכינה, ולאחר מכן לדרוש ששבו לאהליהם ומצאו נשותיהם בטהרה. ואח"כ הדרשה 'וטובי לב' שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר. וביותר יש לעיין, מה הרבותא ומה הנס המיוחד שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר.

מבאר דהגילוי היה ששמחתם המשיכה גם בביתם ולא רק בביהמ"ק וע"כ זכו לבן זכר

(לד) ולהנ"ל יש לומר, דחז"ל מגלים שאלו שהשתתפו בשמחת בנין בית המקדש הלכו עם השמחה הזאת לביתם, והתעוררות זו לא התפוגגה בשובם לביתם, אלא אדרבה זה התעצם וגם בביתם ראו עליהם את השמחה של זיו השכינה, ולכן ענין השמחה רמוז דוקא לאחר ששבו ומצאו את נשותיהם טהורות, ואף שם בביתם קידשו את הנוגה. ובזה החידוש הנפלא דישנו כלל והוא "אשה כי תזריע וילדה זכר", היינו אשה מזרעת תחלה יולדת זכר, ואם מצינו שהתעברו בבן זכר ע"כ זה מלמד שבעליהם נמצאים במקום גבוה ואחר לגמרי, והם עדיין ממשיכים את 'יום-הכיפורים' ונהנים מזיו השכינה, וממילא בכה"ג נשותיהם מזריעות תחילה, וע"כ הפועל יוצא הוא שכל אחד ואחד זוכה בבן זכר ודו"ק.

ענין גר שבא כדוגמת ר"ע. וע"ע בתפארת שלמה (רמזי פורים) שכתב כע"ז.

²⁶ ויש לרמוז בר"ת של הפסוקים "שיר השירים אשר לשלמה" אבן שתיה לוחות האבן ודו"ק.

אשתו זכר, דהיינו מכח הנאת זיו השכינה נולד הניצוץ של רבי עקיבא. וה"נ בהן ילפותא דכל הנהנה מסעודת שת"ח שרוי בה, המקור הוא ממה שכולם אכלו עם משה כשבא יתרו למחנה ישראל והתגייר, ונמצא דגם שם הוא

מבאר עפי"ז דע"כ שלמה המלך זכה להמתיק ויש כאן מידה כנגד מידה

לו) ולפי"ז י"ל, דסעודת שלמה המלך בחנוכת ביהמ"ק הייתה ביום הכיפורים כשהכהן הגדול היה נכנס לפני ולפנים, וזהו ענין 'קדש קדשים', ובפרט שלמה המלך שאמר את שיר השירים שכולו קדש קדשים, והרי ע"י קדש הקדשים אפשר להמתיק את הדינים, וע"כ בכוח שכלו של שלמה המלך להמתיק את הדינים, ונמצא דע"י שהאדם מקדש את הרשות הרי עושה לפניו משורת הדין, ומידה כנגד מידה הקב"ה ממתיק לו את הדינים.

מכולם. ומשם המתקת כל הדינים²⁷, בפרטיות ובכלליות. כי גם כשממתיקין הדין בפרט, באיזה שכל של איזה צמצום, צריכין גם כן להמשיך כח מהשכל העליון הנ"ל, כדי שיהיה כח לזה השכל הפרטי להמתיק הדין. וכן בכלליות, להמתיק כל הדינים מאיזה צמצום שיהיה, אי אפשר להמתיק כי אם על ידי בחינת השכל העליון, בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה (עיין זוהר ויחי דף רלא. ובתנחומא פר' עקב סי' י) כנ"ל" עכ"ל.

חלק ד

רדיפת דוד המלך האם הוא כשר לבוא בקהל ה'

מרות המואביה, וכתוב בהו לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' עד עולם עיי"ש. ובסנהדרין (קו): מצינו, "ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב חיל בלע ויקאנו מבטנו ירשנו אל, אמר דוד לפני הקב"ה, רבונו של עולם ימות דואג. אמר לו, חיל בלע ויקאנו. אמר לפניו, מבטנו יורישנו אל. ואמר רבי יצחק, מאי דכתיב גם אל יתצך לנצח. אמר הקב"ה לדוד, ניתי דואג לעלמא דאתי. אמר לפניו, גם אל יתצך לנצח. מאי דכתיב

דוד המלך נרדף מדואג ואחיתופל ונטען שאינו ראוי לבוא בקהל ה'

לז) דוד המלך ששורשו מרות המואביה, כל ימיו היה נרדף ולא רק ע"י פשוטי העם אלא כל גדולי הדור שבאותו זמן תקפו אותו ואמרו שהוא פסול לבוא בקהל, וכדאיתא ביבמות (עו:), דדואג האדומי אמר לשאול המלך עד שאתה משאיל עליו אם הגון הוא למלכות אם לאו, שאל עליו אם ראוי לבא בקהל אם לאו. מ"ט, דקאתי

אמרו חז"ל, דשיר השירים קודש קדשים, ע"כ בקריאת שיר השירים נמתקים הדינים. וצב"ג מדוע לא ציינו גדולי תלמידי רבינו לדבריו בתורה זו.

²⁷ והנה רבינו כתב בספר המידות (המתקת הדינים אות פט) וז"ל, "על ידי שיר השירים נמתקים הדינים" עכ"ל. ופשוט דמקור הדברים הוא ממ"ש בתורה זו, דהמתקת הדינים נעשית ע"י השכל שהוא בחי' קודש קדשים, והרי

אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה, וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות, אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר, ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב, אמרה תורה צרור את המדינים והכיתם אותם, מואבים עצמן לא כל שכן. אמר לו הקב"ה, לא כשעלתה על דעתך עלתה על דעתי, שתי פרידות טובות יש לי להוציא מהן, רות המואביה ונעמה העמונית וכו' עיי"ש. נמצא דמשה רבינו כיון שנאמר לו לגבי המדינים "וידבר ה' אל משה לאמר צרור את המדינים", נשא ק"ו דכ"ש מואבים עצמם, אבל מיד אמר לו הקב"ה "ו**יאמר** ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה", וכידוע דדיבור לשון קשה ואמירה לשון רכה, וא"כ בחיוב של מדינים נאמר לשון דיבור והוא קשה, כיון שלפ"ז אף את מואב יש להרוג, אבל כשאמר ה' למשה לא להרוג ולצור את מואב נאמר בלשון אמירה רכה, כיון שיש לה' להוציא מהם ב' פרידות טובות. ולפ"ז יש לבאר הכתוב "ומדברך פחד ליבי", דהיינו מהלשון "וידבר ה' אל משה צרור את המדינים" פחד דוד המלך, כי הרי ישא משה ק"ו למואבים ואז אין 'סיכוי' לנשמת דוד המלך לבוא לעולם, אבל 'שש אנכי על אמרתך', דהיינו מה שנאמר "ו**יאמר** ה' אל משה אל תצר את מואב", כיון שהקב"ה רוצה להציל את מואב אך ורק בגלל הפרידה הטובה הלא היא רות המואביה, וממילא גם מוכח כי דוד המלך ראוי וכשר לבוא בקהל ה', וע"כ אומר דוד אני 'שש' כי 'כמוצא שלל

יחתך ויסחך מאהל ושרשך מארץ חיים סלה, אמר הקב"ה, לימרו שמעתא בי מדרשא משמיה. אמר לפניו, יחתך ויסחך מאהל. ליהוי ליה בנין רבנן. ושרשך מארץ חיים סלה" עיי"ש. ומוכח דרדיפה זו לא הייתה דבר שבקל, אלא דוד המלך לא סלח על כך.

לפסול מקהל ה' היינו לגזור עליו כרת ודוד רות אדרבה הם בבחי' 'כרת'

לח) וכשפוסלים אדם מלבא בקהל ה' זה הדבר הגרוע ביותר, דהנה כשהתורה גוזרת 'כרת' על אדם נאמר "ונכרתה הנפש ההיא מקהל עמיה", דהיינו כריתה מהקהל. וההיפך של ה'כרת' זה 'כרת', שהוא שורש השורשים של נקודת 'כלל ישראל' שהיא 'כליל ישראל'. והנה 'דוד רות' גי' 'כרת', דיצאו כל עיקר מ'כרת' והם בתכלית השלימות והרצון שכנגד.

מבאר עפ"ז הפסוק 'שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב'

לט) ועפ"ז יש לבאר מאי דכתיב (תהלים קיט, קסא-ב) "שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי. שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב". דהנה ה'שרים' שרדפו הם דואג ואחיתופל שאמרו עליו 'לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'', אבל זה היה ב'חינם' משום שדרשו חז"ל 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואביה', וע"כ אין לי לחשוש מהם. אבל 'ומדברך פחד לבי', דהנה מצינו בב"ק (לח.) דאיתא, "ו**יאמר** ה' אלי

רב' ר"ת 'כשר', ומעתה ואילך ידוע קבל עם ועדה שאני כשר לבוא בקהל.

מגלה כי רות בועז עובד ישי ודוד רמוזים במתן תורה שכתג השבועות

מ) והאמת שלא רק ש'רות' ראויה לבוא בקהל ה', אלא היא ממש רמוזה במתן תורה, דהנה בלוחות הראשונים (דברים ט, י) כתיב, 'ויתן הוי"ה אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלהים ועליהם ככל הדברים אשר דבר הוי"ה עמכם בהר מתוך האש ביום הקהל'²⁸. ו'דבר הוי"ה עמכם בהר' ר"ת למפרע 'בועז עובד ישי דוד'. ועולה ר"ת 'עבדי' דהיינו 'עבדי דוד' או 'דוד בן ישי עבדך'. אמנם רות שעליה נאמר "כל כבודה בת מלך פנימה"²⁹, הרי שיש להכנס לתוך האותיות הפנימיות של פסוק זה 'דבר הוי"ה עמכם בהר מתוך האש'³⁰ ביום הקהל' גי' 'רות', נמצא דבועז

עובד ישי ודוד נמצאים בר"ת דהיינו בחוץ ומגולים, ואילו רות שהיא האשה היא בפנימיות המילים. וגילוי זה היה 'ביום הקהל', שהיא הדרגא הכי גבוהה שיכול להיות מבחי' ישראל. וזה עצמו יורה על כשרותם של רות ודוד בקהל ה'. ויום מתן תורה נקרא 'יום הקהל', ללמדך שמי שלא בקהל הוא מופקע ממתן תורה. וכמש"כ הרמב"ן, דבקרא ד'פנים בפנים דבר ה' עמכם' יש הפקעה לערב רב שלא היו בברית זו, אלא רק מי שאמר 'נעשה ונשמע' דהיינו כלל ישראל זכו להיות ביום הקהל³¹. אלא דל'רות' צריך להוסיף עוד ה' אחרונה וכך יהיה 'תורה'. וכדמצינו בזהר הק' עה"פ 'הניצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע' ס"ת 'עצרת', ואזי 'וקול התור נשמע בארצנו' דהיינו 'התור' שזה 'תורה' נשמע בארצנו, דתורה שבע"פ נשמעת בארץ דהיינו במלכות ודו"ק.

חלק ה

המלאכים הממונים על קיום העולם 'סעדיא"ל סטריא"ל', וכח התהלים הם התפילה של דוד המלך שנכנסת בתוך המתן תורה והלוחות של משה רבינו.³¹ וכן מבואר מדברי הפסיקתא רבתי דאיתא, "ד"א פנים בפנים וגו', רבי זכיי דשאב בשם רבי שמואל בר נחמן, בשעה שעמדו ישראל על הר סיני ואמרו נעשה ונשמע, באותה השעה ניתן להם זיו מזיו שכינה של מעלה וכו'" עיי"ש.

²⁸ ובדוקא נקטנו לפסוק שנאמר בלוחות הראשונים, דזה ניתן במתן תורה כתג השבועות, משא"כ בלוחות השניות שניתנו ביוה"כ כתוב כעיי"ז בכמה שינויים, דכתיב (דברים י, ד) "ויכתוב על הלחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר הוי"ה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתנם הוי"ה אלי".

²⁹ והאי קרא גופיה התיר את רות לבוא בקהל ה', עיין היטב בסוגיא דיבמות (עז.).

³⁰ והפנימיות של 'דבר הוי"ה עמכם בהר מתוך האש' עולה גי' 'תפה' דהיינו 'תהלים', וזה עולה כשני

פלפול נפלא בנתינת בועז לרות שש שעורים וחילוקי הדיעות בהאי מילתא וביאור כל השיטות

תוקפו, כדאיתא בסנהדרין (י"ט:), ורבינו כתב כן בכמה מקומות, הו"ד להלן. זכה לברך את רות בששה ברכות ובשש צדיקים.

דברי התרגום שבועז נתן לרות שש סאין ונשאה בנס ומונה את הצדיקים כסדרם

(מג) אמנם בתרגום עה"פ (רות ג, טו) "ויאמר הבי המטפחת וגו' וימד שש שערים וישת עליה" כתב, "ואחידת בה וכל שית סאין דסעורין ושוי עלהא ואיתי לה כח מן קדם ה' לסוברותהון ומן יד אתאמר בנבואה דעתידין למיפק מינה שיתא צדיקי עלמא דכל חד וחד עתיד למהוי מתברך בשית ברכן דוד ודניאל וחברוהי ומלכא משיחא" עכ"ל. ומדבריו מבואר, דלעולם הוא נתן בעין יפה שש סאין אלא שנעשה לה נס והייתה יכולה לישא את כל השש סאין הללו. ועוד הוסיף את ברכת בועז שתזכה לשש צדיקים, אלא שהוא מנה אותם אחרת מהגמ', דבגמ' מיד לאחר דוד מנו את המשיח, ואילו התרגום מנה את המשיח כסדר הופעתם בעולם.

ויש לתמוה, דהנה בגמ' למדו כן ממה שאמרה רות לנעמי שש השעורים האלה, ואילו התרגום הביא כן על מה שבועז נתן לרות שש שעורים, וצ"ב מדוע שינה זאת. וכבר הרגיש בזה המהרש"א בסנהדרין (שם) עיי"ש.

בועז מברך את רות בשש צדיקים וברכות מחמת שהעמיד עצמו ו' שעות בקדושה

(מא) כתיב (רות ג, טו-יז) "ויאמר הבי המטפחת אשר עליך ואחזי בה ותאחז בה וימד שש שערים וישת עליה וגו'. ותבוא אל חמותה וגו' ותאמר שש השערים האלה נתן לי וגו'" עיי"ש.

ואשכחן בסנהדרין (צג). דאיתא, "אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי, מאי דכתיב שש השערים האלה נתן לי. מאי שש השערים, אילימא שש שעורים ממש, וכי דרכו של בועז ליתן מתנה שש שעורים. אלא שש סאין, וכי דרכה של אשה ליטול שש סאין. אלא רמז רמז לה שעתידין ששה בנים לצאת ממנה שמתברכין בשש ברכות, ואלו הן, דוד ומשיח דניאל חנניה מישאל ועזריה" עיי"ש.

(מב) והב"ח בספרו משיב נפש על מגילת רות (שם) כתב, דמה שזכה בועז לברך אותה בשש צדיקים ושש ברכות, הוא מידה כנגד מידה, דהנה כתיב (רות ג, יד) "ותשכב מרגלותיו עד הבוקר ותקם בטרם יכיר איש את רעהו ויאמר אל יודע כי באה האשה הגורן". ובמדרש שם (פ"ז סי' א) מצינו, "א"ר ברכיה, בטרם יכיר איש, בטרם כתיב, מלמד שנשתתה שש שעות כמנין הוי"ו" עיי"ש. ובשכר שש שעות קדושות אלו שנעשה 'בועז' בו-עז בו

דברי רש"י דהיה שש שעורים ממש ומנה רק את המשיח

מד) עוד מצינו למש"כ רש"י שם (פסוק טו) וז"ל, "אי אפשר לומר שש סאין, שאין דרכה של אשה לשאת כמשאוי זה, אלא שש שעורים ממש, ורמז לה שעתיד לצאת ממנה בן שמתברך בשש ברכות, רוח חכמה ובינה עצה וגבורה רוח דעת ויראת ה'" עכ"ל. ראשית מבואר מדבריו, דמייתי להך דרשא על קרא ד'הבי המטפחת' וכדברי התרגום, ודלא כדברי הגמ'. אמנם יש לעיין, מדוע רש"י מנה רק את המשיח בלבד ולא כהגמ' וכדברי התרגום שיצאו ממנה שש צדיקים.

דעת הזוה"ק לדרוש פסוק זה בסוד הענינים

מה) ובזוה"ק עה"פ "וימד שש שעורים" איתא, "וישת עליה נטל חד קו המדה ועביד משחתא ומדד שית סטרין דאיתחזון לה לאתאחדא ביחודא דילהו ויהב לה נבזבזן, דהא בלא אלין לא יכילת לאעלא לגבי עלמא דאתי. הה"ד שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אל תבואי ריקם אל חמותך. שש שעורים אלין שית סטרין עלאין דקיימא עלייהו עלמא דאתי. שעורים כד"א שאו שערים ראשיכם. וישת עליה, שוי עלה לאנהגא לה ולברכא לה. ועל דא היא כלה כלולה מכל שית סטרין, ובג"כ כד חמת לה עלמא דאתי בכל אינון שית סטרין אמרת איהי, יהי מכירך ברוך, מאן ברוך דא שלמה מלך שהשלום שלו. וע"ד והמלך שלמה ברוך. בשמא דא תהא

מתברכא. מכאן ולהלאה כיון דקא מתברכא מכל אלין שית סטרין" עיי"ש. מבואר מדברי הזוה"ק דדרש פסוק זה כדרכו, דשש השעורים הם כנגד הספירות והמידות. ולפי"ז אין מקום לשאול כלל מדוע נתן לה שש שעורים.

דברי המדרש שבירך אותה בשמונה צדיקים והוסיף את חזקיהו ויאשיהו והביאור דמשש יצא שמונה

מו) ומאידך מצינו במדרש רבה (רות פ"ז סי' ב) שמנה והזכיר שמונה צדיקים, והם 'דוד חזקיהו יאשיהו חנניה מישאל ועזריה דניאל ומלך המשיח' עיי"ש. ואע"פ שבפסוק נאמר שש שערים, מ"מ כתבו המפרשים שם ד'חנניה מישאל ועזריה' כחדא חשיבי.

מז) ומבואר מדברי המדרש, דמשש השעורים יצאו שמונה צדיקים, והנה ב' המספרים 'שש ושמונה' מישך שייכא ל'ברית', שהרי ברית המילה נעשה ביום השמיני, וה'ברית' זו מידת ה'יסוד' שהיא המידה השישית. ורבינו (לקו"מ תורה סג) האריך בביאור כמה ענינים שמספרם שש, כדוגמת שש כנפים, שש שעורים, ששה ימים, שש כחות באש, שש צדדים של העפפה של העוף עיי"ש בארוכה. וכן מידת ה'יסוד' היא מידתו של יוסף הצדיק. ובשניהם האמצע שלהם 'יוסף' ו'יסוד'

ממעל לו שש כנפים שש כנפים לאחד" (עיין זוהר פנחס רלו). 'שש כנפים, הם בחינת הששה טפחים הנ"ל. והם נחלקים לשלש, הינו בחינת (שם) "בשתיים יכסה פניו, ובשתיים יכסה רגליו, ובשתיים יעופף". כי פנים, הוא בחינות 'וטפח לו על פניו' (בבא קמא לב:). 'ובשתיים יכסה פניו' הוא בחינות שני טפחים, בחינות 'מגלה טפח ומכסה טפח', הנאמר בברית, כמו שאמרו רז"ל (גדרים כ:). וכן 'בשתיים יכסה רגליו', הוא בחינת 'וטפח לו בסנדלו' (בבא קמא שם). והוא גם כן בחינת שני טפחים כנ"ל, 'מגלה טפח ומכסה טפח'. 'ובשתיים יעופף', הוא בחינת עופות, שנבראו מן הרקק (חולין כז:), בחינות 'טופח על מנת להטפוח' (יומא עח. גיטין טז. ע"ז ס:). וכל הששה טפחים כלם, כלולים ומנחים בברית. כי הששה טפחים הנ"ל, הם בחינת "ששת ימים שבהם עשה ה' את השמים ואת הארץ", בבחינת (תהלים לט, ו) "הנה טפחות נתת ימי". כמו שכתוב (שמות כ, יא) "ששת ימים עשה ה' וכו' וינח ביום השביעי", היינו שכל הששת ימים, בחינת הששה טפחים, הניח כולם ביום השביעי, שהוא שבת, שהוא בחינת ברית, כמו שכתוב (שמות לא, טז) "ברית

הוא 'סו', העולה 'ששים ושש'³². ועל הצדיק כתיב (ישעיה ג, י) "אמרו צדיק כי טוב", והנה 'טוב' האותיות שבצד הם 'שב' גי' י"א כפול המספר שבאמצע דהיינו ו' עולה 'ששים ושש', דמי שהוא צדיק הפנימיות שלו עולה כנ"ל³³. וזהו נמי שנאמר לגבי בועז 'וישת' דהיינו ו' 'שית' פעמיים המספר שש במספר ובמילים. וכפילות זו של המספר שש מצינו בשמה של 'רות' שעולה שש מאות ושש³⁴.

מח) ובמדרש זוטא על רות (פ"ב פסוק ח) אשכחן, "אמר רבי חייא בר אבא, כל ראשי פסוקים של רות ווי"ן חוץ משמונה פסוקים, מפני שדבקה לבני ברית שניתנה לשמונה, ומפני זה כל ראשי פסוקים ווי"ן" עיי"ש³⁵. ומבואר דהכל רומז למספרים ו' וח'.

דברי רבינו דבועז בחי' שש הכנפים ורות היתה בחי' מסגרת טפח

מט) ומצינו למש"כ רבינו (שם), דיש שייכות של המספרים ו' וח' למעשי בועז ורות, וז"ל שם, "סוד כונת המילה. כי ברית נקרא בלשון תרגום אמה, וכמו שמזכר בלשון זה בגמרא (שבת קח:). והוא בחינת אמה בת ששה טפחים (עירובין ג:) שהברית כלול מהם. והוא בחינת (ישעיה ו, ב) "שרפים עומדים

³² ומספרו הוא 66 שזה ב' פעמים שש.

³³ והמילה 'משיח' מורכבת מ'יש-מח' לרמז כי יש בו שש כפול שמונה שעולה מ"ח. ובזוהר מצינו, דיעקב ירד למצרים עם ששים ושש נפשות, ורק לאחר מכן הצטרפו אליו עוד ארבע נפשות עיי"ש.

³⁴ ומספרו הוא 606.

³⁵ אולם שמונה פסוקים מתייחדים לעצמם לגלות בחי' 'שמונה' שהוא שורש הברית שניתן לשמונה ימים.

מבאר דכל זה רמוז במספר שמונה מאות ועולה כנגד שמונה ימי מילה

נא) והנה לכל אחד מהשרפים היה שש כנפים, ו'שרפים עומדים' גי' 'שמונה מאות'³⁶, וכן עולה גי' 'שש כנפים'. ונמצא דמשש נעשה לשמונה, והנה 'ימים' גי' 'מאה'³⁷, וא"כ 'שמונה מאות' זה גם 'ח' ימים'. הרי שיש כאן שייכות לעצם ימי הברית. וכן עולה 'קשת הברית' 'קשת' גי' 'שמונה מאות'. ונמצא דרות שהיא הנוק' היא בחי' המקבלת, ואילו בועז שהוא הדכר הוא המשפיע, וע"כ כשרות מבקשת ופרשת כנפיך דהיינו הם השש כנפים, שזה בחי' השש ספירות, בועז משיב לה 'הבי מטפחת' שזה מסגרת טפח, ואזי תוכל לקבל כל השש ספירות לתוכה. ו'מסגרת טפח' עולה גי' 'שמונה מאות'³⁸ כנ"ל.

מחלק דלהגמ' הנתינה בעצמה מורה על הרמז לשש הצדיקים ואילו להתרגום המספר יורה ע"כ ולא הנתינה

נב) ומעתה ניהדר אנפיך לחילוקי הפרטים בין הגמ' המדרש רש"י והתרגום, דהנה אם נאמר דבועז נתן שש שעורים כפשוטו, הרי שיש קושי וכי דרכו של בועז ליתן מתנה מועטת, וע"כ דרמז לה רמז בעצם הנתינה, ונמצא שאין כאן נתינה אלא רק רמז. אמנם אם נאמר שהוא נתן לה שש סאין ורק ע"י נס רות נשאה משקל כבד זה,

עולם ביני ובין בני ישראל" וכו'. ולחם הפנים הוא בחינת ברית, כמו שכתוב (ויקרא כד, ח) "ביום השבת יערכנו לפני ה' וכו', ברית עולם", ונאמר בהם (שמות כה, כה) "ועשית לו מסגרת טפח". ועל כן נקראת הבחינה המקבלת הששה טפחים הנ"ל, מטפחת, כמו שכתוב (רות ג, טו) "הבי מטפחת". כי זה היה בקשתה, כמו שכתוב (שם), "ופרשת כנפיך על אמתך", שבקשה הכנפים הנ"ל, שהן בחינת הששה טפחים כנ"ל. על כן ויאמר לה הבי מטפחת וימד לה שש שעורים", שהן בחינת ששה טפחים, שש כנפים הנ"ל" עכ"ל.

ג) מבואר מדברי רבינו, דבועז שהוא המשפיע שייך בו בחי' שש הכנפים, ורות שהיא המקבלת שייך בה בחי' הטפח, ולכן רות אמרה לבועז ופרשת כנפיך בחי' שלו, ובועז אמר לרות הבי הטפחת בחי' שלה. והיות שהאמה היא בת ששה טפחים, והשרפים הם בעלי שש כנפים, ע"כ אצל בועז כתיב 'שש שעורים', ואילו רות אמרה 'שש השעורים' בחי' ששה שעורים, בחי' ששה טפחים. וראה זה פלא, ד'שש השעורים האלה' גי' 'ופרשת כנפיך על', ונמצא שהיה כאן מילוי בקשת רות ע"י בועז בעצם נתינת השש שעורים ודו"ק.

³⁸ ומספרו 800.

³⁶ ומספרו 800.

³⁷ ומספרו 100.

עה"פ (שמואל ב, יג, לט) ותכל נפש דוד.
ורוח זה משיח וכדלעיל.

מבאר דעל המשיח נאמר שנחה עליו רוח חכמה ובינה וגו' שזה כנגד כל הקומה

נד) והנה על המשיח כתיב "ונחה עליו רוח
ה' רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח
דעת ויראת ה'", וזה כולל את כל הקומה
והספירות, וממילא האי ענינא מישך
שייכא למש"כ רבינו לעיל גבי שש כנפים
לאחד, וכדביאר לן הפרפראות לחכמה
(תורה סג), דברוחו של משיח כלול כל
הקומה, דרוח חכמה ובינה הוא בחי'
בשתים יכסה פניו, בבחי' (קהלת ח, א)
חכמת אדם תאיר פניו וכו', ומבינה דינים
מתערין מינה, שזה בחי' בשתים יכסה
פניו, כמבואר שזו בחי' מגלה טפח ומכסה
טפח, כי לפעמים מגלה פנים של רצון
והשגחה ומכסה פנים של כעס, ולפעמים
מכסה פנים של רצון והשגחה ומקבל ע"ע
יסורים בשביל העולם. רוח עצה וגבורה,
זה בחי' בשתים יכסה רגליו, שהוא בחי'
מגלה טפח ומכסה טפח נגד העולם, שהם
בחי' רגלין נגדו שנמשכין אחר עצתו,
בבחי' וכל העם אשר ברגליך, ההולכין
אחר עצתך. ועל כן כשהוא מגלה טפח, אז
הוא בחי' רוח עצה, כי נמשכין אחר עצתו,
וכשהוא בבחי' מכסה טפח אז הוא בבחי'
גבורה, כי גבורה הוא בחי' צמצום והעלם
האור וכיסוי. רוח דעת ויראת ה', הוא בחי'
ובשתים יעופף, שכל מה שיודע יותר
בידיעת ה', הוא יודע שהוא רחוק מאוד
מה' ית' ואינו יודע כלל, כי הוא מתיירא

הרי שבפשט א"ש שהיה כאן נתינה בעין
יפה, אלא שמ"מ יש לשאול מדוע נתן לה
דוקא שש סאין לא פחות ולא יותר, וע"כ
י"ל דרמזו לה שיצאו ממנה שש צדיקים.
העולה מהנ"ל, דאם דורשים שנתן לה שש
סאין, הרי שבנתינה עצמה אין רמז, אבל
יש רמז במספר, משא"כ אם נתן לה שש
שעורים בנתינה עצמה יש רמז.

פשט ורמז שכתורה - כנגד נפש ורוח - כנגד דוד ומשיח

נג) והנה תורתנו הק' מתחלקת ל'פרדס'
'פשט רמז דרש סוד', והם כנגד ד' עולמות
אבי"ע, וכן כנגד נרנ"ח, דהיינו פשט כנגד
נפש, רמז כנגד רוח, דרש כנגד נשמה, סוד
כנגד חיה. והרמז הוא בחי' יותר גבוהה
מהפשט, והוא נחשב כ'נשמה' לגבי 'גוף
הפשט'. וכל מה שקורה בהאי עלמא זה
'פשט' שזה הנפש, ביחס לזמן של התגלות
המשיח במהרה שזה 'רמז' שיתחיל
להתגלות בעלמא דאתי. ולמשיח אין
כמעט כלום עם עולם הפשט, וכמ"ש
המהרח"ו שנקרא 'פשט' כי עתידין
לפשטו. והמשיח נקרא 'רוח אפינו',
כדאשכחן בע"ז (ה). דאיתא, אין בן דוד
בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, שנאמר
כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי.
וכתבו התוס' שם (ד"ה כי), דהמשיח נקרא
רוח שנאמר 'רוח אפינו משיח ה' עיי"ש.
וכן דרשו חז"ל עה"פ "ורוח אלוקים
מרחפת" זה רוחו של משיח. וכיון דפשט
זה נפש ורמז זה רוח, הרי שנפש זה בחי'
דוד, וכמ"ש רבינו (לקו"מ תורה מט)

ביותר, כי יודע שהוא רחוק עדיין עיי"ש בארוכה.

מבאר בפסוק 'שש שעורים האלה' רמז ל"ו הקבין שנתן בועז לרות

נה) ונראה בדוקא דרשו חז"ל מקרא ד'שש שעורים האלה', שרמז לה בועז על ששה צדיקים שעתידים לברך כל אחד בשש ברכות, או שעשה שש מצוות, כמבואר שם בגמ', וכמ"ש המפרשים לבאר, דהנה שש כפול שש עולה ל"ו, וזה בבחי' מאי דכתיב 'שרפים עומדים ממעל לו'. והנה תנן בפאה (פ"ח משנה ה), דאין פוחתין לעניים בשדה מקב שעורים. ובוועז בנדיבות ליבו הוסיף עוד ל"ה קבין, וזהו הרמז במאי דכתיב "שש השעורים האלה" 'אלה' היינו 'א' ו-ל"ה, דמדינא סגי בקב והוא הוסיף עוד ל"ה יחדיו עולים ל"ו. והנה ו' פעמים 'קב' גי' 'ברית', ונמצא כי נתן לה שש שבסופו של דבר עולה 'ברית'. ומדוייק שפיר שנקטה הגמ' הלשון 'ששה צדיקים' ולא נקט חכמים או גדולים וכדו', משום ד'צדיק מאן דנטר ברית' ודו"ק.

מבאר עפ"י כל הנ"ל דהתרגום מיירי לפי הפשט וע"כ הוא כסדר ואילו רש"י מיירי לפי הרמז שזה בעיקר בחי' המשיח

נו) ולפי"ז נראה לומר, דלדברי התרגום דהנתינה היתה ששה סאין והצליחה לישא אותם ע"י נס, והרמז לששה צדיקים הוא רק במספר 'שש' לא פחות ולא יותר. א"ש דמנה את המשיח אחרון, משום שהמספר מורה על הסדר הכרונולוגי שהגיעו

לעולם. והם 'דוד דניאל חנניה מישאל ועזריה ומשיח'. ונקט כן בדוקא עה"פ 'וימד שש שעורים' ולא עה"פ 'שש השעורים האלה', וכמ"ש שם המהרש"א, דהתינתא אם זה שש סאין שייך לומר לשון מדידה, אבל אם זה שש שעורים ממש דהיינו שש גרעינים לא שייך בזה לשון מדידה. אמנם לרש"י שדרש שש שעורים ממש, הרי שבנתינה עצמה יש רמז, ורמז הרי התבאר שייך למשיח, וע"כ הוא רומז רק לאחד העיקרי שהוא המשיח. והוא בשתיים יכסה פניו ובשתיים יכסה רגליו ובשתיים יעופף כדברי רבינו דלעיל.

נו) ונראה דלדברי התרגום א"ש מאי דאמרו שם בסנהדרין, "וכתיב והריחו ביראת ה'". אמר רבי אלכסנדר, מלמד שהטעינו מצות ויסורין כריחיים. רבא אמר, דמורח ודאין, דכתיב ולא למראה עיניו ישפוט ושפט בצדק דלים והוכיח במישור לענוי ארץ" עיי"ש. ובמהרש"א שם ביאר, דבעבור שהטעינו מצות זכה להיות הגואל, וגם הטעינו יסורין לסבול עונות ישראל, ודימה דבר זה לרחיים שע"י טעינת הרחיים וטורח טחינת הרחיים אחר כך זוכה ליהנות ממנו מטחינותו, כך זוכין ישראל בגאולה ע"י הטענת מצות ויסורין במשיח עיי"ש. וה"נ הטעין בועז את רות בשש סאין, וניתן לה כח משמים לישא את המשא הכבד הזה, ולהביא זאת לחמותה נעמי, והרמז שיש בשעורים הוא בטחינתם, וזה בחי' מצות יסורין, וכך זכתה במשיח. אמנם הא גופא שיוכל המשיח לישא את המשא הוא בחי'

הביטול שבא ע"י היראה עד דמורח ודאין, היינו שהוא כולו בחי' ריח-נשמה-טהרה ודו"ק היטב.

רומז ענין זה בפסוק 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו'

נח) ויש לרמוז כן בהא דכתיב "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", ו'צדיק כי טוב' גי' 'מאיר' ועולה ר"ת 'רוח אפינו משיח יהו"ה'. ו'כי פרי מעלליהם יאכלו' גי' 'ברית'. ואמרו חז"ל ד'אין טוב אלא צדיק', ולעיל התבאר ד'טוב' עולה מנין 'ששים ושש' גי' 'סאה'. ולדברי התרגום בועז נתן לרות ששה סאין, וכל סאה היא ששה קבין, וו' פעמים 'קב' עולה גי' 'ברית'. וממילא ביאור הכתוב 'אמרו צדיק כי טוב' גי' 'סאה', משום ד'כי פרי מעלליהם יאכלו' גי' 'ברית'. ו'פרי' ר"ת 'פניו רגליו יעופף' ודוקא כסדר זה וכדברי רבינו דלעיל. וכן הוא הרמז בפסוק "אך פרי לצדיק" דלצדיק יש 'פרי' והוא בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף ודו"ק.

מבאר אמאי בגמ' נקטו שלא כסדר שהוא כנגד הימד שש שעורים'

נט) אמנם בגמ' נקטו דנתן לה שש שעורים ממש, ורמז לזה שיצאו ממנה שש צדיקים, והסדר הוא 'דוד ומשיח דניאל חנניה מישאל ועזריה'. ויש לעיין, דאם הרמז הוא כרש"י הרי שיש לנקוט רק את המשיח, ואם מיירי לפי הסדר

'הכרונולוגי' שהגיעו לעולם, היה צריך לאחר את המשיח לבסוף.

ונראה לומר וכמש"כ האחרונים, דאין ה"נ דבועז נתן לרות ב' דברים, א' שש שעורים, ב' שש סאין, ובנתינת שש השעורים יש רק רמז, ואילו בשש סאין יש נתינה והרמז הוא במספר וכדלעיל. וקרא ד'שש השערים האלה' הוא רמז כללי לשש הצדיקים, ואילו קרא ד'וימד שש שערים' הוא רמז ביחוד למלך המשיח. וע"כ מוזכר משיח מיד לאחר דוד אע"פ שהוא בא בסוף, משום שהיה רצון לקשור את המשיח לדוד כפי שהם באמת בחי' אחת, 'דוד בן ישי עבדך משיחך', והוא דוד בעצמו כידוע.

ס) והנה 'דוד ומשיח דניאל חנניה מישאל ועזריה' עולה גי' 'ימד שש שערים' עה"כ, אמנם גי' זו היא דוקא אם מונים את המשיח באמצע, וכך יהיו פעמיים האות ו' יעלה מספר זה, דאל"כ ונמנה את המשיח בסוף הרי שיהיה רק אות ו' אחת.

דוד ומשיח שייכי הדדי והם רמוזים בפסוק 'וימד שש שעורים'

סא) ונראה דדוד ומשיח שייכי אהדדי, וע"כ מנו אותו לאחר דוד בתוספת האות ו'. והנה כתיב 'וימד שש שערים', והפנימיות של המילה 'שערים' היא 'ערי' ר"ת 'עליו רוח יהו"ה', וכדכתיב "ונחה עליו רוח ה'", ו'ימד' ר"ת 'דוד מלך ישראל'. והאות ו' רומזת בשתי אופנים, האחד למספר שש וכדלעיל, והשני למילה

אשחית את נחלתי וגו', ובמהרש"א ביבמות (עז). ביאר טענתו, דחשש משום איסורא דלא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה', ואכתי לא התברר ההיתר דעמוני ולא עמונית, ואע"פ דלדידיה לית ביה איסורא, דהא יבום הוי מצות עשה, וקיי"ל דעשה דוחה ל"ת, מ"מ ביחס לבנים שיוולדו חשש, דהם ילכו אחר אמם הפסולה, וע"כ נקט בדבריו פ'ן אשחית את נחלתי עיי"ש. והנה 'יבום' בלשון תורה נקרא 'בנין', כדכתיב "אשר לא יבנה את בית אחיו"⁴⁰. והחסד הוא עיקרו על עולם, כדכתיב "עולם חסד יבנה".

(סג) והנה 'אבן מאסו הבונים' ר"ת 'אמה'⁴¹, דרות אמרה לכוז' כאחת שפחותיך' דהיינו 'אמה', אבל אדרבה בועז אמר לה שאת תהי 'כאחת האמהות'⁴². ואדרבה ממנה יצא הבונה לעתיד והוא המשיח, שנאמר עליו (זכריה ו, יב) "איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה'". וממילא ה'בונים' שהיו צריכים לבנות בית, מאסו ולא רצו מחשש איסור של מואבית. אמנם בסוף 'היתה לראש פנה', ו'ראש פנה' גי'

'ונחה' דלעיל, וכן מרמז על ו' הבחי' שיש בו 'חכמה בינה עצה גבורה דעת יראת ה''. והאותיות החיצוניות של 'שערים' הם 'שם' לרמוז על דוד המלך, שנאמר עליו "ויעש דוד שם", ורבינו (לקו"מ תורה ד) כתב שזה בחי' 'מלכות' עיי"ש³⁹. וכיון דדוד ומשיח יחדיו, הרי דהמילה 'שם' רומזת גם ל'משיח', ונשאר 'חי' שזה גי' 'וזה', וכדכתיב 'וזה לך האות' דהיינו הברית, שהיא מידת היסוד היא האות ו', וזהו דכתיב 'וימד שש שערים' – ו' דא יסוד, 'ימד' דוד מלך ישראל, ו'שש' יורה על מידת היסוד שהיא ברית המילה, וזהו הברית שרמוז במילה 'וזה' גי' 'חי', ו'שערים' האותיות החיצוניות הם 'שם' יחדיו נמצא 'משיח', והאותיות הפנימיות הם 'עליו רוח יהוה' ו'דו"ק.

מבאר בזה הפסוק 'אבן מאסו הבונים' היתה לראש פנה'

(סב) ונראה לרמוז ענין זה במאי דכתיב (תהלים קיח, כב) "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה", דהנה בועז ביקש שהגואל יגאל את רות וייבם אותה, אבל הוא חשש ולא רצה, דכתיב (רות ד, ו) "ויאמר הגואל לא אוכל לגאול לי פן

⁴¹ והא משייך שייכא למאי דנתבאר לעיל מדברי רבינו (לקו"מ תורה סג), דאמה בת ששה טפחים ודו"ק היטב. ⁴² והנה כתיב על רות "הבאה משדה מואב", ו'מואב' ר"ת 'אור וחושך משתמשים בערבוביא', דאכן מצד אחד מעשיה של רות נאים, אבל מצד שני היא הולכת ועושה את כל המעשים בגורן, שכלפי חוץ לא נראים נאים. אמנם בועז מעיד עליה שהיא כשרה וראויה לבוא בקהל, ואין כוונתה אלא להעמיד דור מלכות.

³⁹ עוד י"ל, דהאות ו' רומזת למאי דאיתא בסנהדרין 'ומשיח', שהוא הצדיק האחרון בסדר של הגמ'. או ל'ועזריה' ובשמו יש את האותיות 'ערי' וכדלעיל, ונשאר האותיות 'וזה' הרומזת למאי דכתיב 'וזה לך האות' דהיינו הברית. ובמקו"א הארכנו ד'חנניה מישאל ועזריה' הם בחי' 'חכמה בינה ודעת'.

⁴⁰ וביבמות בכמה דוכתיין אמרינן, 'כיון שלא בנה שוב לא יבנה', וכן 'בית אחד הוא בונה ואין הוא בונה שני בתים'.

סה) וכיון שבועז בירך אותה שתהיי כאחת האמהות, הרי שנאמר 'לראש פנה' דזה רומז ל'שרה' אימנו, והאותיות הנשארות הם 'לאפנ' גי' קס"א, דכיון דשרה נקראת בינה בחי' 'אמא', וזה בחי' 'אהי"ה' והמילוי דיודין כזה 'אל"ף ה"י יו"ד ה"י' עולה גי' קס"א, הרי שבמספר רות יש בחי' של 'שרה' ואהי"ה דיודין 'קס"א'. ו'קהל הוי"ה' עולה גי' קס"א, לרמז ש'רות' ראויה לבוא בקהל ה'.

לפי"ז רומז ענין השש שנעשה לשמונה בבראשית ברא אלוקים וגו'

סו) והנה כתיב "בראשית ברא אלהים את השמים וגו'", ובראשית היינו 'ברא שית' וזה מה שדוד המלך כרה שיתין (סוכה נג.), וכן י"ל 'ברא שית' דהיינו את האות ו'. ו'בראשית ברא אלהים את' 'את' גי' 'שמונה'. דהיינו משש נעשה שמונה, והוא הסוד של 'דוד' גי' י"ד שזה 'שש ועוד שמונה', ומשש שעורים נעשה לשמונה צדיקים כדברי המדרש דלעיל. וראה זה פלא דס"ת 'אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה' עולה 'השמונה', ובדוקא רמוז ענין זה בס"ת דזה יורה על מלכות שבמלכות. או י"ל דהס"ת עולה 'שמונה' והאות ה' שבסוף תיבת 'פנה', רומז ליסוד שהוא בחי' בועז, הרמוז בה' האחרונה של הוי"ה, שבזכותו יגיע לשמונה ויעשה מו' לשמונה. ובמילה 'אות' המורה על המילה, הרי שיש באמצע את האות ו' שזה

'לרות'⁴³, ול' זה מלכות, כמש"כ בעה"ט עה"פ (דברים יז, כ) לבלתי רום לבבו וגו' עיי"ש. ו'פנה' גי' 'קהל' ואדרבה רות מותרת לבוא בקהל ה', דדרשו חז"ל מואבי ולא מואבית. ו'דוד רות' גי' 'כתר' וכדלעיל. וכן רמזה לה נעמי כשאמרה לה "וירדת וסכת", והנה 'וירדת' אותיות 'רות' ו'יד' גי' 'דוד', דהיינו יש כאן 'כתר' רצון ולא כרת ח"ו. ו'היתה לראש פנה' גי' 'שרה רבקה רחל לאה' וממילא רות אינה כאחת השפחות אלא כאחת האמהות. ו'לראש' רומז למלכות הן האות ל' והן המילה 'ראש', ועל רות אמרו שהיא אמה של מלכות (ב"ב צא:), ועוד כתיב "ויאמר בועז אל רות לעת האוכל גשי הלום", ובשבת (ק"ג:) דרשו, דאין הלום אלא מלכות עיי"ש.

סד) והנה רבינו (לקו"מ תורה סא) כתב, דתורה שבכתב אין לה שלימות אלא עם תורה שבעל פה. וזה החיבור של 'לחות האבן ואבן שתיה', לוחות האבן זה תורה שבכתב, ואבן שתיה זה תורה שבע"פ וכדלעיל. והנה המלכות הם י"ב השבטים הם בחי' ה'אבן', וי"ב פעמים 'אבן' עולה גי' 'לרות' גי' 'ראש פנה' ודו"ק⁴⁴.

בפסוק 'לראש פנה' מונח שרות המואביה כשרה לבוא בקהל ה' והיא כאחת האמהות

⁴⁴ ו'ראש פנה' עולה גי' 'סוד כונת המילה'.

⁴³ ומספרו 636 השייך למספרים דלעיל, שש ושלושים ושש ודו"ק.

שש, ובצדדים יש 'את' שעולה גי'
'שמונה', ולרמז כי משש עולה לשמונה
ודו"ק.

יזכנו קוב"ה להתקדש ולהטהר בדברי
הרשות, ולהיות בבחי' 'קדש עצמך במותר
לך', וע"י זה יחיש לגאלנו, וישלח את
משיח בן דוד במהרה בימינו, ותתמלא
הארץ בטהרה בדעת וביראת ה', אמן.